

واگذاری بانک رفاه چه تبعاتی برای بیمه‌شدگان در پی دارد؟

مهناز مهرداد

روزنامه نگار

واگذاری بانک رفاه را می‌توان یکی از موضوعات چالشی سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان نهادهی که بیش از ۵۰ میلیون نفر از جمعیت کشور را تحت پوشش قرار می‌دهد، به دلیل چنین حجم بالایی از افراد مرتبط با این سازمان و بالطبع حجم زیاد مناسبات مالی آن‌ها، نیازمند آن است که بتواند امور مالی خود را ذیل یک بانک عامل، به‌عنوان بازوی مالی خویش، انجام دهد تا هم در هزینه‌های جاری صرفه‌جویی کند و هم سود حاصل از گردش مالی را به نفع خود حفظ کند.

در طول سالیان متمادی، بانک رفاه کارگران بانک عامل سازمان تأمین اجتماعی بوده و در این مسیر سهم سازمان از مالکیت این بانک به صد درصد رسیده بود. بنابراین، علاوه بر استفاده از خدمات مالی بانک، مالکیت بانک و مدیریت امور آن نیز در اختیار سازمان تأمین اجتماعی قرار داشت، اما بر اساس اصل ۴۴ قانون اساسی که بر خصوصی‌سازی تأکید دارد، از خردادماه سال ۱۳۸۸ چنین مقرر شد که هیچ نهادهی نمی‌تواند بیش از ۳۳ درصد سهام یک بانک را در اختیار داشته باشد، و این قانون آغازی بود برای دفعه‌های سازمان تأمین اجتماعی در مورد واگذاری بانک رفاه.

البته با توجه به تبعات گسترده این تصمیم، در همان سال، نمایندگان مجلس در بررسی خارج از دستور این امر، چنین اعلام کردند که این بانک مشمول تنفس پنج ساله برای رساندن سقف واگذاری سهام خود به ۳۰ درصد شده است. در آن دوره، برخی از نمایندگان مجلس تأکید کردند که سازمان تأمین اجتماعی با مشکل نقدینگی مواجه است و دولت قادر به پرداخت مطالبات این سازمان نیست، لذا اگر خلیی در فعالیت بانک رفاه و سازمان تأمین اجتماعی ایجاد شود، ۴۰ میلیون نفر از جمعیت کشور را تحت‌تأثیر قرار خواهد داد. حال، جمعیت خانواده تحت پوشش تأمین اجتماعی، در قیاس با آن مقطع زمانی، بیش از ۱۰ میلیون نفر افزایش داشته و معضل بدهی‌های دولت نیز- کماکان بارجاست، اما با پایان یافتن دوره در بخشی از این نامه، بار دیگر واگذاری این بانک در دستور کار قرار گرفته است. البته اجرای این روند با انتقاداتی نیز همراه بوده و طی سال‌های گذشته از مراجع مختلف پیگیری شده است. به‌طور مثال، در سال ۱۴۰۰ رئیس کانون عالی کارگران بانزشته و مستمری‌بگیر تأمین اجتماعی، در نامه‌ای جداگانه به رؤسای جهور، مجلس شورای اسلامی و قوه قضائیه، خواستار مستثنی‌شدن بانک رفاه کارگران از شمول احکام قانونی و مقررات مربوط به سقف مجاز تملک سهام بانک‌های تجاری غیردولتی شد و در بخشی از این نامه، با اشاره به تاریخچه بانک رفاه و نحوه تأسیس آن در اواخر دهه ۳۰، آورد: «این بانک با سرمایه متعلق به بیمه‌شدگان، مستمری‌بگیران و کارفرمایان تأسیس شده است تا ضمن انجام عملیات مالی و دریافت و پرداخت‌های بیمه‌ای، درمانی و... سازمان تأمین اجتماعی، با به جریان انداختن اندوخته‌های بیمه‌ای سازمان در تأمین مسکن و رفع مشکلات مالی بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران، از طریق اعطای تسهیلات، فعالیت کند.»

علی اصغر بیات در بخش دیگری از این نامه تأکید کرده بود: «در حال حاضر و بر اساس قانون بانکداری خارجی، یک تبعه غیر ایرانی می‌تواند ۹۹ درصد سهام بانک را در ایران تحت مالکیت و مدیریت داشته باشد، اما ما بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران نمی‌توانیم مالکیت بانکی را که از محل حق بیمه‌های پرداختی خودمان ایجاد کرده‌ایم در اختیار داشته باشیم.»

با وجود این، اردیبهشت‌ماه سال جاری، دیوان محاسبات کشور اعلام کرد: «بیش از ۹۹ درصد سهام بانک رفاه کارگران در اختیار سازمان تأمین اجتماعی است، در حالی که سقف سهم این سازمان در بانک رفاه کارگران ۳۳ درصد تعیین شده است.» بدین ترتیب، در قالب این گزارش تأکید شد: «سازمان تأمین اجتماعی و بانک رفاه کارگران مکلف بوده‌اند سهام مازاد بر ۲۳ درصد را واگذار کنند که تاکنون اقدامی در این خصوص صورت نگرفته است.» تذکر دیوان محاسبات در مورد واگذاری سهام بانک رفاه در شرایطی است که گروهی نیز معتقدند در این قالب، سرمایه‌گذاری‌های سازمان تأمین اجتماعی دولتی تلقی شده و به موجب اصل ۴۴ قانون اساسی حکم به واگذاری آنها داده شده، در حالی که اموال سازمان تأمین اجتماعی حق الناس، بین النسلی و مشاع است و متعلق به دولت محسوب نمی‌شود.

یکی از بزرگ‌ترین بنگاه‌داران کشور

نکته قابل توجه آنکه، در دولت چهاردهم، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، که سازمان تأمین اجتماعی را جزو زیرمجموعه‌های خود دارد، بر اصل خداحافظی با بنگاهداری تأکید دارد.

احمد میدری، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی خود از جمله اعضای کابینه است که تاکنون در قالب سفرهای استانی و رویدادهای مختلف به نقد رویکرد بنگاهداری پرداخته، با بیان اینکه وزارت کار هم‌اکنون یکی از بزرگ‌ترین بنگاهداران کشور محسوب می‌شود، تأکید کرده است: «بنگاهداری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را از انجام وظایف اصلی خود دور نگاه داشته است. بنگاهداری اصلاً وظیفه ما نیست، اما سی سال است

که شرکت‌ها را به این وزارتخانه واگذار کرده‌اند و حالا هم الزام برنامه هفتم توسعه است که در عرض دو سال راه‌سی سال رفته را برگردیم که دشوار است.»

او بحث سرمایه‌ جامعه‌ کاری را از خاطر دور نداشته و بیان کرده است: «وزارت تعاون در زمینه بنگاهداری باید در بانکداری بماند و بانک رفاه، و بانک توسعه تعاون، به فعالیت خود ادامه دهند. در حوزه بورس و خرید و فروش سهام و در صنعت دارو نیز می‌مانیم، اما در صنعت هوایی، پتروشیمی و فولاد نباید بمانیم.»

میدری طی ماه‌های گذشته بر لزوم اصلاح نظام بنگاهداری، با هدف حفظ منافع کارگران و بانزشتگان، صحنه گذاشته و یادآور شده است که از چند ماه گذشته، این رویکرد در وزارت تعاون آغاز شده و با تمرکز دنبال می‌شود.

به گفته وزیر کار، برای اینکه وظایف غیرضروری و غیرحاکمیتی را از دوش این وزارتخانه برداریم، باید بر وظایف اصلی خود، با محورهای گسترش تعاونی‌ها، ایجاد رفاه اجتماعی و ایجاد اشتغال و تنظیم روابط کار، تمرکز شویم. به همین منظور، در چند ماه گذشته، بر اصلاح نظام بنگاهداری برای حفظ منافع کارگران و بانزشتگان در این وزارتخانه متمرکز بوده‌ایم که گامی بسیار مهم است.

وزیر کار، با اشاره به وظایفی که در قالب برنامه هفتم پیشرفت برای وزارت کار تعریف شده، توضیح داده است: «سؤال مهم این است که چطور می‌خواهیم، طبق حکم برنامه هفتم، در مدت دو سال از بنگاهداری شرکت‌هایی که طی سی سال به ما سپرده شده است خارج شویم؟ برنامه هفتم می‌گوید اگر این کار را انجام ندهیم، شرکت‌های زیرمجموعه وزارتخانه با مالیات‌های بسیار سنگین و مدیران با انفصال از خدمات دولتی روبه‌رو خواهند شد، مگر این

که استدلال‌هایی داشته باشند که شورای اصل ۴۴ آن را بپذیرد.»

او، با یادآوری اینکه برای واگذاری شرکت‌ها، یا باید سهام این شرکت‌ها را در بازار سهام عرضه کنیم و یا آن را به بخش خصوصی واقعی بپردازیم، گفته است: «بررسی‌های ما نشان می‌دهد که واگذاری، با هر شکل از مشارکت، به بخش خصوصی در ایران و در بیشتر کشورهای دنیا در معرض اتهام و این شائبه بوده که شرکت با فساد فروخته شده است. به همین علت، می‌بینیم این شرکت‌ها به نهادهای عمومی غیردولتی داده می‌شوند. اما‌ها نشان می‌دهد که فقط حدود ۱۱ درصد خصوصی‌سازی‌ها واقعاً به بخش خصوصی داده شده است. این ضعف در خصوصی‌سازی فقط مختص ایران نیست و در سایر کشورها هم تجربه شده است.»

میدری، در عین حال، بر لزوم تغییر شیوه واگذاری سهام شرکت‌ها صحنه گذاشته و در این زمینه با تشریح انواع الگوهای تجربه شده در جهان، نقاط ضعف و قوت آن‌ها را برشمرده است.

وزیر کار، با اشاره به الگوی ارائه شده از سوی سه اقتصاددان برجسته جهان، به نام «مزایده تکرار شونده»، از لزوم استفاده از این شیوه در واگذاری سهام برخی شرکت‌ها خبر داده و یکی از نگرانی‌ها را اطمینان از حفظ شغل کارکنان شرکت‌ها دانسته است.

این مقام مسئول، با یادآوری جلسه‌ای که به تازگی با حضور مقام معظم رهبری برگزار شده، افزوده است: «ایشان بر مشارکت بخش خصوصی با صلاح‌دید و سالم بودن فضای عمومی تأکید داشتند. این هدف را همان مزایده تکرارشونده می‌تواند برآورده کند. همچنین، در واگذاری‌ها باید به کارگران شرکت‌ها اطمینان بدهیم که شغل آنان از بین نمی‌رود و شرایط این افراد بهبود می‌یابد.»

روش «صرف سهام» برای مشارکت با بخش خصوصی در شرکت‌ها، یکی دیگر از الگوهایی بود که میدری از به‌کارگیری آن در اصلاح نظام بنگاهداری خبر داده و تأکید کرده بود: «مثلاً شرکت قطار رجا را داریم که به دلیل زمین‌گیر شدن ۵۰ درصد از واگن‌هایش، کارگانش به یک سوم کاهش یافته است. رجا زمانی ۱۲۰۰ واگن فعال داشت، اما این رقم هم‌اکنون به ۶۰۰ واگن رسیده است. مادر روش «صرف سهام» به دنبال سرمایه‌گذاری می‌رویم که واگن‌های غیرفعال را فعال کند و به جای سرمایه به او سهام بدهیم. در این صورت تنها کارگانش بیکار نمی‌شوند که حتی می‌تواند کارگران جدیدی هم استخدام کند. اهمیت سیستم بانکداری کشور همانند سیستم عصبی بدن است، و هرگونه خدشه به آن اثرات جبران‌ناپذیری را ایجاد می‌کند.»

ایجاد محدودیت در اعطای تسهیلات

مصطفی سالاری، مدیر عامل سازمان تأمین اجتماعی، که طی سال‌های گذشته نیز در دوره‌ای سکان هدایت این سازمان را در دست داشته، حال برای بار دوم با این حاشیه‌ مواجه شده است. او آذرمه اسمسال، در تشریح وضعیت تسهیلات‌دهی به بانزشتگان گفته بود: «با پرداخت سومین مرحله، در مجموع،

بیش از ۱۱۹ هزار فقره تسهیلات قرض الحسنه ۳۰۰ میلیارد ریالی در سال جاری، از مسیر بانک رفاه کارگران، به بانزشتگان و مستمری‌بگیران تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی اعطا شده است.»

سالاری همچنین به انعقاد تفاهم‌نامه بین سازمان تأمین اجتماعی و بانک رفاه کارگران اشاره و تأکید کرده بود: «تلاش داریم تا فرایند پرداخت این تسهیلات تا پایان سال تسریع شود.» حال، اما در صورت واگذاری مدیریت این بانک به صندوق ضمانت سپرده بانک مرکزی، نقش سازمان تأمین اجتماعی در تصمیم‌گیری‌های بانک رفاه کمرنگ خواهد شد.

مدیر عامل سازمان تأمین اجتماعی چندی پیش نیز تأثیر این روند را گوشزد کرده و یادآور شده بود: «به دلیل واگذاری بانک رفاه به صندوق ضمانت سپرده‌های بانک مرکزی، امکان اعطای تسهیلات و برخی خدمات بانکی به تأمین اجتماعی محدود شده است.»

بانزشتگان سهام‌دار می‌شوند؟

اسماعیل لله‌گانی، مدیر عامل بانک رفاه کارگران، نیز در یک اظهار نظر رسانه‌ای اعلام کرد: «از آنجایی که ۱۰۰ درصد سهام

اقتصاد

مرتضی عزتی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

لزوم تثبیت ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی

تثبیت نرخ ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی برای واردات کالاهای اساسی در سال آینده، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. در شرایط اقتصادی فعلی کشور، یک توافق بین المللی مفید نه‌تنها عزت ملی را افزایش می‌دهد، بلکه منافع کل جامعه را نیز تأمین خواهد کرد. چنین توافقی می‌تواند زمینه‌ساز رشد و توسعه اقتصادی پایدار در کشور باشد.

در این شرایط، کاهش ناترازی‌های اقتصادی، و اجرای مؤثر سیاست‌های ارزی و تجاری، نیازمند همکاری و هماهنگی حداکثری میان وزارتخانه‌ها و نهادهای دولتی است. زمانی که تمامی بخش‌ها به‌صورت هماهنگ در یک مسیر حرکت کنند، موانع پیش‌روی اجرای سیاست‌ها به‌راحتی برداشته می‌شود. هرچه هماهنگی میان نهادهای مرتبط بیشتر باشد، امور تسهیل شده و کارها با سرعت و دقت بیشتری پیش می‌رود.

بنابراین، برای حل مشکل ناترازی‌ها، ایجاد این هماهنگی در سریع‌ترین زمان ممکن ضروری است. این ناترازی‌ها عمدتاً ناشی از ناهماهنگی، کندی در انجام امور یا تعارض میان دستگاه‌هاست.

با ایجاد هماهنگی لازم، هزینه‌های ناشی از اصطکاک فعالیت‌ها به‌شدت کاهش یافته و بخش عمده‌ای از ناترازی‌ها برطرف می‌شود یا حداقل روند اجرای برنامه‌های اصلاحی تسریع می‌یابد. تصمیم ستاد تنظیم بازار، مبنی بر تأمین ارز کالاهای اساسی با نرخ مصوب ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومان برای سال آینده، اقدامی است که باید با دقت اجرا شود. همه اقشار جامعه در تلاشتند تا با وجود سختی‌ها زندگی خود را تأمین کنند.

اگر دولت فشار بیشتری بر مردم وارد کند، مشکلات معیشتی و به‌تبع آن چالش‌های اجتماعی افزایش خواهد یافت. بنابراین، تثبیت نرخ ارز برای واردات کالاهای اساسی در سال آینده نه‌تنها ضروری است، بلکه می‌تواند به کاهش فشار بر زندگی مردم کمک کند. یکی از بهترین اقداماتی که دولت می‌تواند انجام دهد، جلوگیری از افزایش هزینه‌های زندگی، به‌ویژه در حوزه کالاهای اساسی و داروست. این کالاهای بیشترین تأثیر را بر اقشار ضعیف و کم‌درآمد جامعه دارند.

افزایش قیمت ارز تاکنون فشار تورمی شدیدی بر کالاهای وارداتی و تولیدات وابسته به خارج وارد کرده و بازارهای مالی نیز شاهد افزایش قیمت‌های قابل توجهی بوده‌اند. بنابراین، حفظ ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی و دارو حداقل اقدامی است که می‌تواند فشار معیشتی بر مردم را کاهش دهد.

اقدام دولت در حفظ ارز ترجیحی را می‌توان تصمیمی درست و قابل تحسین دانست. با وجود برخی مخالفت‌ها، این سیاست از سوی بانک مرکزی همچنان در حال اجراست و نقش مهمی در حمایت از معیشت مردم ایفا می‌کند.

در این میان، انجام مذاکرات برای حل مشکلات اقتصادی و تجاری نیز تأثیرگذار خواهد بود. ایران باید وارد مذاکره با کشورهای مختلف شود. خوشبختانه تجربه‌های پیشین، به‌ویژه در برجام، نشان داده که ایران می‌تواند در مذاکرات بین‌المللی عملکرد موفقی داشته باشد.

البته این به معنای پذیرش هر شرایطی نیست، بلکه باید عزت، شأن و سربلندی کشور در اولویت قرار گیرد.

پس از توافق برجام، جایگاه و احترام ایران در عرصه بین‌المللی بهبود یافت. تجار، تولیدکنندگان و حتی مسافران ایرانی در خارج از کشور با احترام بیشتری مواجه شدند.

بنابراین، با یک توافق بین‌المللی مفید، هم عزت کشور افزایش می‌یابد و هم منافع کل جامعه تأمین می‌شود. بدون شک، چنین توافقی می‌تواند زمینه‌ساز رشد و توسعه اقتصادی کشور باشد.

در کنار این اقدامات، مقتضی است نهاد دولت به فکر ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی پایدار نیز باشد. بهبود فضای کسب‌وکار، حمایت از تولید داخلی و کاهش وابستگی به واردات می‌تواند به کاهش فشار بر نرخ ارز کمک کند.

همچنین، شفافیت در سیاست‌های اقتصادی و اطلاع‌رسانی به موقع به مردم، اعتماد عمومی را افزایش داده و از تشدید نگرانی‌ها جلوگیری می‌کند. در نهایت، همکاری بین‌المللی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند به ثبات اقتصادی و کاهش ناترازی‌ها کمک شایانی کند.